

NORGES HØYESTERETT

Den 6. mars 2009 avsa Høyesterett dom i

HR-2009-00547-A, (sak nr. 2008/1808), sivil sak, anke over dom,

A (advokat Arne Meltvedt)

mot

Magasinforlaget AS
Kristine Moody (advokat Trond Hatland)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Matningsdal**: Saken gjelder krav om oppreisning etter angivelig rettsstridig bruk av et bilde på forsiden av ukemagasinet Memo. Spørsmålet er om bruken utgjør en ærekrenkelse som gir grunnlag for oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6. Som alternativt grunnlag anføres det at bruken er i strid med åndsverkloven § 45c slik at det kan tilkjennes oppreisning med hjemmel i lovens § 55.
- (2) Saksøkeren, A, er født i 1982. Han er oppvokst i Libanon, og kom til Norge i slutten av 1999. Deretter har han vært bosatt i Oslo. Hans far og seks søsken bor også i Norge. A er libanesisk statsborger, men tar sikte på å søke norsk statsborgerskap.
- (3) Vinteren 2005/2006 ble det i utlandet og i Norge publisert tegninger av profeten Muhammed som muslimer og andre opplevde som blasfemi og reagerte sterkt mot. I Norge ble tegningene gjengitt i publikasjonen Magazinet. Som følge av den uroen som oppstod, innkalte arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen i begynnelsen av februar 2006 redaktøren av Magazinet og representanter for Islamsk Råd i Norge til et møte. Partene ble enige om å legge saken bak seg. Under en påfølgende pressekonferanse ba Islamsk Råd om at muslimer ikke skulle delta i demonstrasjoner som det ikke stod noen organisasjon bak.

- (4) Likevel ble det den 11. februar gjennomført et lovlig demonstrasjonstog i Oslo som A deltok i. I toget, som ble oppløst utenfor Stortinget, deltok det i overkant av 200 demonstranter. A var en engasjert deltaker i toget og gikk langt framme. Toget foregikk i fredelige former, og det oppstod ingen voldsepisoder i forbindelse med det.
- (5) I forbindelse med demonstrasjonstoget var det et betydelig presseoppbud, og det ble tatt bilder av deltakerne – herunder av A. Det bildet som denne saken gjelder, ble tatt av en fotograf fra Dagbladet.
- (6) Nyhetsmagasinet Memo ble utgitt av Magasinforlaget AS i perioden mars til september 2006. Memo var et samfunnskritisk magasin med formål å danne grunnlag for debatt. Kristine Moody var ansvarlig redaktør. Opplaget ble imidlertid så beskjedent at magasinet ble nedlagt i september 2006.
- (7) Hovedoppslaget i første nummer av Memo, som kom ut 16. mars 2006, var de utfordringer innvandringen skaper – herunder frykten for islam. Førstesiden var dekket av et bilde av A, idet han med knyttet og løftet høyre hånd ifølge hans egen forklaring roper ”Gud er stor” på arabisk. På førstesiden er det nederst i bildet med store bokstaver skrevet ”Frykter sosial bombe”, og med noe mindre bokstaver ”Innvandring er vår tids største politiske utfordring, sier arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen”.
- (8) Framme i bladet er en liten kopi av forsidebildet gjengitt i tilknytning til en overskrift om at ”Fremmedfrykten blir stueren”. I forbindelse med intervjuet med Bjarne Håkon Hanssen er det innledningsvis et helsides bilde av ham påført følgende tekst: ”Når man kommer til Norge, må man jaggu lære seg andre måter å løse konflikter på enn å finne fram et balltre.” Intervjuet med Hanssen omhandler primært generelle problemstillinger knyttet til integrering av innvandrere. Mot slutten av intervjuet er han imidlertid stilt følgende spørsmål: ”Har du inntrykk av at fremmedfrykten øker i Norge?” Til dette svarer han:

”Ja, jeg tror nok det som har skjedd de siste ukene har gjort mange mer usikre og engstelige. Det forstår jeg jo – jeg er selv blitt skremt av det jeg har sett på TV i forbindelse med karikaturstriden.”

- (9) Deretter stilles han følgende spørsmål: ”Hva er din reaksjon på bråket i moskéen i Oslo?”. Til dette svarer han:

”Konflikter er vi kjent med også i Norge, til og med innenfor menigheter, men det er helt uakseptabelt at man skal løse en strid med balltre og kniver. Når man kommer til Norge, må man jaggu lære seg andre måter å løse konflikter på enn å finne fram et balltre.”

- (10) Demonstrasjonen 11. februar nevnes overhodet ikke i dette intervjuet. Den eneste omtalen av demonstrasjonstoget finner man i et påfølgende intervju med forfatteren Al-Kubaisi hvor han på et spørsmål om hva som er den viktigste konsekvensen av karikaturstriden, svarer:

”Nordmenn våknet plutselig til at muslimene ikke har forstått norske verdier som ytringsfrihet, og at islamisme er blitt en skremmende makt. Demonstrasjonene på Karl Johans gate i februar, der unge muslimer uttrykker støtte med islamisme, beviser at integrering er en myte, og var i praksis en advarsel for nordmenn om at Norges fremtid er i fare,”

- (11) Opplagstallet for det aktuelle nummeret var ca. 18 000, hvorav nærmere 8 000 ble delt ut til forbipasserende på gaten og andre offentlige steder.
- (12) A var ikke kjent med bruken av bildet, men oppdaget det noen dager senere i en kiosk. Han lot seg intervju av Verdens Gang, som den 22. mars brakte et intervju med ham sammen med kommentarer fra generalsekretær Kokkvold i Norsk Presseforbund og ansvarlig redaktør Moody i Memo. A brakte også saken inn for Pressens Faglige Utvalg, som i vedtak datert 30. mai 2006 enstemmig konkluderte med at ”Memo har brutt god presseskikk”.
- (13) Forsidebildet ble senere brukt i markedsføringen av Memo – herunder i form av innstikk i Dagbladet sammen med senere forsidebilder.
- (14) A brakte saken inn for Oslo tingrett med krav om erstatning for økonomisk tap og oppreisningserstatning. Tingretten avsa 31. august 2007 dom med slik domsslutning:
- ”1. **Magasinforlaget AS v/styrets formann og tidligere ansvarlig redaktør Kristine Moody dømmes in solidum til å betale oppreisning til A med kr. 100.000 – etthundretusen kroner – med tillegg av lovens rente fra forfall og til betaling skjer.**
 2. **Magasinforlaget AS v/styrets formann og tidligere ansvarlig redaktør Kristine Moody dømmes in solidum å betale saksomkostninger til A med kr. 150.880 – etthundreogfemtitusenåttehundreogåttikroner – med tillegg av lovens rente fra forfall og til betaling skjer.**
 3. **Beløpene forfaller til betaling 14 – fjorten – dager fra forkynnelsen av denne dom.”**
- (15) Tingrettens resultat er begrunnet i at bruken av bildet utgjorde en rettsstridig ærekrenkelse. Kravet om erstatning for økonomisk tap ble ikke tatt til følge, idet tingretten kom til at A ikke hadde sannsynliggjort slikt tap.
- (16) Magasinforlaget AS og Kristine Moody anket tingrettens dom til Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten kom til at verken skadeserstatningsloven § 3-6 eller åndsverkloven § 55 jf. § 45c gav hjemmel for oppreisningsansvar. Dommen, som er avsagt 25. september 2008, har etter rettelse denne domsslutning:
- ”1. **Magasinforlaget AS og Kristine Moody frifinnes.**
 2. **I saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten betaler A til Magasinforlaget AS og Kristine Moody i fellesskap 242 369,37 – tohundreogfjortitusentrehundreogsekstini 37/100 – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.”**
- (17) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens rettsanvendelse.
- (18) Den ankende part, A, har i korte trekk anført:

- (19) Presentasjonen av bildet på Memos førsteside representerer en ærekrenkelse som gir hjemmel for oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6. Utgangspunktet er riktignok at det må foretas en helhetsvurdering hvor førstesiden må ses i sammenheng med de oppfølgende artiklene om integreringsproblemet. I denne saken modifiseres imidlertid dette utgangspunktet noe, idet nesten halvparten av opplaget ble utdelt som gratisnummer til forbigående som man ikke kan forvente hadde samme interesse for innholdet som kjøperne av magasinet. Dessuten ble førstesiden senere brukt i markedsføringen av magasinet hvor innholdet ikke var tilgjengelig.
- (20) Bildet av ham på forsiden levendegjorde en frykt for fremtidig voldsutøvelse. Denne oppfatningen ble forsterket ved statsrådets utsagn om "sosial bombe" og om konfliktløsning ved bruk av "balltre". Også ellers i de aktuelle artiklene finner man flere uttrykk som ikke mildner inntrykket av forsiden. Dette gjelder f.eks. for beskrivelsen av bydelen Rosengård i Malmø som "Sveriges bakgård", og hvor det blant annet omtales vold mot brannmannskaper under utrykning.
- (21) Det erkjennes at det etter EMK artikkel 10 kreves sterke grunner for å gjøre inngrep i ytringsfriheten. I det foreliggende tilfellet hvor bildet er tatt ut av sin sammenheng, og det heller ikke er opplyst hvilken sammenheng det er tatt i, må imidlertid hensynet til As personvern gå foran hensynet til ankemotpartenes ytringsfrihet.
- (22) Det bestrides at det ved vurderingen kan legges vekt på den senere artikkelen i Verdens Gang og vedtaket i Pressens Faglige Utvalg.
- (23) Alternativt kreves det oppreisning med hjemmel i åndsverkloven § 55 jf. § 45c. Offentliggjøringen av bildet var et inngrep i As vern etter EMK artikkel 8 nr. 1, og vernet etter denne artikkelen må gis fortrinnet ved en avveining mot ytringsfrihetsvernet etter artikkel 10.
- (24) Det følger av sikker praksis fra EMD at retten til eget bilde er vernet av artikkel 8. Samtidig viser praksis at personer som har plassert seg selv i nyhetsbildet på en eller annen måte, normalt må akseptere at media publiserer bilder av dem. De fleste av disse sakene gjelder imidlertid personer som innehadde sentrale, offentlige posisjoner i vedkommende land. As situasjon atskiller seg klart fra disse sakene. Han var totalt ukjent for offentligheten, og etter demonstrasjonen har han heller ikke søkt offentlighetens lys. Ved vurderingen har det også stor betydning at bildet ikke ble brukt ved en omtale av demonstrasjonen, og at det heller ikke ble opplyst hvilken sammenheng det var tatt i.
- (25) A har nedlagt denne påstand:
- ”1. **Magasinforlaget AS dømmes til å betale oppreisning til A med et beløp fastsatt etter Høyesteretts skjønn.**
 2. **Kristine Moody dømmes til å betale oppreisning til A med et beløp fastsatt etter rettens skjønn.**
 3. **Magasinforlaget AS og Kristine Moody dømmes til å betale saksomkostninger til A/det offentlige.”**
- (26) Ankemotpartene, *Magasinforlaget AS og Kristine Moody*, har i korte trekk anført:

- (27) Det bestrides at forsidebildet representerer en ærekrenkelse overfor A slik at skadeserstatningsloven § 3-6 kommer til anvendelse. Prinsipalt anføres det at det ikke foreligger noen ærekrenkende beskyldning rettet mot ham. Det følger av fast praksis at et enkeltstående utsagn – i vår sak forsidebildet – ikke kan vurderes separat, men at det må foretas en helhetsvurdering hvor det også legges vekt på de tilknyttede artiklene. Denne helhetsvurderingen gir ikke grunnlag for å trekke slutninger om at det ble fremsatt beskyldninger rettet mot A av den karakter som omhandles i straffeloven § 247. I den grad noen ble kritisert i intervjuet med Bjarne Håkon Hanssen, var kritikken rettet mot norske politikere og ikke mot A.
- (28) Subsidiært anføres det at oppslaget ikke var rettsstridig. Etter Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10 er utgangspunktet at inngrep i ytringsfriheten må legitimeres som nødvendig ut fra et ”tvingende samfunnsmessig behov”. En eventuell beskyldning retter seg ikke mot forhold som omfattes av privatsfæren, og det vises til at EMD har understreket at i mediasaker ”the most careful scrutiny is called for”. Den aktuelle saken hadde stor allmenn interesse, og det sterke vernet i artikkel 10 er ikke betinget av at ytringen gjelder ”offentlige personer” eller at vedkommende aktivt har søkt medias søkelys. Det er et viktig moment at omtale av enkeltpersoner kan illustrere en sak av allmenn interesse. Som demonstrant mot ytringsfrihet var A en del av nyhetsbildet.
- (29) Dersom Høyesterett likevel skulle komme til at det foreligger en rettsstridig ærekrenkelse, vises det til at det etter skadeserstatningsloven § 3-6 beror på rettens skjønn om det skal tilkjennes oppreisning. I denne saken bør ikke kompetansen til å tilkjenne oppreisning brukes.
- (30) Det bestrides også at publiseringen av bildet var i strid med åndsverkloven § 45c. Avbildningen var forbundet med sterk allmenn interesse, og bildet ble publisert i en relevant kontekst. Det aksepteres at publisering av et bilde som det foreliggende i utgangspunktet er beskyttet av EMK artikkel 8, men dette vernet må avveies mot pressens ytringsfrihet etter artikkel 10. Spørsmålet er dermed også i denne relasjon om det foreligger et ”tvingende samfunnsmessig behov” som legitimerer inngrep i ytringsfriheten. Dette er ikke tilfellet.
- (31) Utgangspunktet er at bruk av bilder – som andre ytringer – må vurderes i sin kontekst. Og det kreves ikke at bildet – isolert sett – har allmenn interesse. Avgjørende er om det inngikk i et oppslag av allmenn interesse. Ved den konkrete vurderingen vises det til at demonstrasjonen som bildet ble hentet fra, var med på å danne grunnlag for oppslaget. Og formålet med bildebruken var å levendegjøre den politiske debatten som bestod av intervjuer foretatt med ulike personer. Man tok ikke på noen måte sikte på å sette A i et negativt lys. Hensynet til hans privatliv ble ivaretatt ved at hans navn ikke ble nevnt, og ved at det ikke ble offentliggjort noen detaljer fra hans privatliv. Det ble heller ikke fremsatt noen infamerende beskyldninger mot ham.
- (32) Ved vurderingen må det legges vekt på As eget forhold. Han valgte å delta i demonstrasjonen og entret dermed den offentlige arena og deltok i den offentlige debatten om karikaturtegnene. Han fremstod ved det som eksponent for kontroversielle spørsmål og bidro til å høyne temperaturen i debatten. Som følge av dette valget kunne han ikke senere båndlegge bruken av bildene.

- (33) Ved vurderingen står den journalistiske frihet sentralt. Domstolene skal ikke sette seg i redaksjonens sted – heller ikke ved bildebruken.
- (34) Det må dessuten legges vekt på at A senere har fått en form for ”oppreisning” ved at han fikk medhold i Pressens Faglige Utvalg. Intervjuet i Verdens Gang bidro også til å redusere eventuelle skadevirkninger for ham.
- (35) Endelig bestrides at redaksjonen har opptrådt grovt uaktsomt. Vilkåret for oppreisning etter åndsverkloven § 55 er dermed ikke oppfylt.
- (36) Magasinforlaget AS og Kristine Moody har nedlagt denne påstand:
- ”1. Anken forkastes.**
- 2. A dømmes til å dekke Magasinforlaget AS’ og Kristine Moodys saksomkostninger for Høyesterett innen 2 –to – uker fra forkynnelsen av dommen.”**
- (37) *Jeg er kommet til at anken fører fram.*
- (38) Jeg ser først på om bruken av bildet var i strid med åndsverkloven § 45c, noe som i tilfelle kan gi grunnlag for oppreisning etter lovens § 55. Åndsverkloven § 45c fastsetter at fotografi ”som avbilder en person kan ikke gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildede”. Fra dette utgangspunktet er det gjort flere unntak. I denne saken er det bokstav a, som gir adgang til å gjengi bildet når ”avbildningen har aktuell og allmenn interesse”, som påberopes av de saksøkte.
- (39) Det er klart at det temaet som ble behandlet i intervjuet med Bjarne Håkon Hanssen og de påfølgende intervjuene om integrering av innvandrere, hadde betydelig aktuell og allmenn interesse. Man kan nærmest si at det tilhører kjernen av pressens rolle som en ”public watchdog”, som EMD har understreket i en rekke saker om pressens ytringsfrihet etter EMK artikkel 10. Og i en reportasje som direkte omhandlet demonstrasjonstoget, hadde det neppe vært i strid med åndsverkloven § 45c å bruke bildet på magasinets forside. Dette er heller ikke bestridt. Spørsmålet er imidlertid om unntaksbestemmelsen i § 45c kan anvendes når bildet i overkant av en måned senere ble brukt som illustrasjonsfoto i forbindelse med en generell debatt om integrering av innvandrere, og hvor karikaturstriden og demonstrasjonstoget så vidt ble berørt. Saken reiser videre spørsmålet om hvilken betydning det har at det ikke ble opplyst i hvilken sammenheng bildet var tatt. Avgjørende er hva som følger av EMK artikkel 8 sammenholdt med artikkel 10.
- (40) EMK artikkel 8 nr. 1 fastsetter at ”[e]nhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse”. Bestemmelsen innebærer som utgangspunkt at staten må avstå fra inngrep i de nevnte rettighetene med mindre inngrepet har hjemmel i artikkel 8 nr. 2. Det følger imidlertid av sikker praksis fra EMD at staten også er forpliktet til å sikre borgerne mot hverandre i deres innbyrdes relasjoner med hensyn til privatliv mv. Eller som det uttales i EMDs dom av 24. juni 2004 i saken *von Hannover mot Tyskland* (saksnummer 59320/00) avsnitt 57:

”... it does not merely compel the State to abstain from such interference: in addition to this primarily negative undertaking, there may be positive obligations inherent in an effective respect for private or family life. These obligations may involve the adoption of

measures designed to secure respect for private life even in the sphere of the relations of individuals between themselves”

- (41) Det følger av fast praksis fra EMD at ”privatliv” etter artikkel 8 også omfatter bilder av vedkommende person. Det kan blant annet vises til samme dom avsnitt 50 og 57. Dette vernet må imidlertid avveies mot ytringsfriheten etter artikkel 10. Om denne avveiningen uttaler EMD i samme dom avsnitt 57 at ”regard must be had to the fair balance that has to be struck between the competing interests of the individual and of the community as a whole”. Samtidig tilføyes det i avsnitt 59 at ”[a]lthough freedom of expression also extends to the publication of photos, this is an area in which the protection of the rights and reputation of others takes on particular importance”. Og i avsnitt 76 oppsummeres vurderingstemaet slik:

”As the Court has stated above, it considers that the decisive factor in balancing the protection of private life against freedom of expression should lie in the contribution that the published photos and articles make to a debate of general interest. It is clear in the instant case that they made no such contribution, since the applicant exercises no official function and the photos and articles related exclusively to details of her private life.”

- (42) Det sentrale spørsmålet ved avveiningen av vernet etter artikkel 8 mot ytringsfriheten etter artikkel 10 er altså ”the contribution that the published photos and articles make to a debate of general interest”. Som jeg allerede har understreket, hadde debatten i Memo betydelig generell interesse. Spørsmålet blir dermed hvilket bidrag bildet gav til denne debatten.
- (43) Den faktiske foranledningen for de aktuelle intervjuene synes å ha vært den forutgående karikaturstriden som hadde gitt seg store voldelige utslag i utlandet, og som også hadde vakt betydelig raseri hos mange muslimer i Norge – noe den aktuelle demonstrasjonen illustrerte. Artikkene var imidlertid ikke utformet slik at denne sammenhengen fremgikk uttrykkelig noe sted, og karikaturstriden ble, som nevnt, lite omtalt. Når denne sammenhengen ikke ble presisert, og det overhodet ikke ble opplyst eller antydnet hvor bildet var tatt, tapte Memo omtrent hele effekten av å anvende det aktuelle forsidebildet. Slik bildet ble brukt, kunne det være tatt hvor som helst i verden, og det viste i realiteten bare en engasjert person som ikke fremstod som etnisk norsk.
- (44) De saksøkte har imidlertid vist til at ytringsfriheten er svært omfattende ved politiske debatter, og at personer som opptrer på den offentlige arena, må tåle svært mye. Dette har støtte i en omfattende praksis fra EMD, og gjelder både for direkte utsagn og for bildebruk. Som eksempel kan det vises til EMDs dom av 26. februar 2002 i saken *Krone Verlag GmbH & Co. KG mot Østerrike* (saksnummer 34315/96) hvor det i avsnitt 35 uttales at ”[t]he Court recalls further that there is little scope for restrictions on political speech or questions of public interest”. Denne begrensede beskyttelsen er begrunnet i at vedkommende ”inevitably and knowingly lays himself open to close scrutiny of his every word and deed by both journalists and the public at large, and he must display a greater degree of tolerance”. Om den beskyttelsen man eventuelt har krav på etter artikkel 8, heter det videre i avsnitt 37:

”Moreover, it is of little importance whether a certain person (or his or her picture) is actually known to the public. What counts is whether this person has entered the public arena. This is the case of a politician on account of his public functions ... a person participating in a public debate ... an association which is active in a field of public concern, on which it enters into public discussions ... or a person who is suspected of

having committed offences of a political nature which attract the attention of the public.”

- (45) Som det fremgår av dette sitatet, er det ikke i seg selv avgjørende at A var ukjent for norsk offentlighet. Han kunne likevel opptre på en slik måte at vernet etter artikkel 8 ikke kan påberopes.
- (46) Om politikeres eventuelle vern er det i sitatet foran, men utelatt her, vist til EMDs dom av 1. juli 1997 i saken *Oberschlick mot Østerrike* (saksnummer 20834/92). Bakgrunnen for denne saken var at den østerrikske politikeren Jörg Haider hadde holdt en tale hvor han blant annet uttalte at alle soldater som hadde deltatt under andre verdenskrig, hadde kjempet for fred og frihet uansett hvilken side de hadde vært på. Denne talen førte til at Oberschlick i en senere artikkel kalte Haider en idiot. Dette utsagnet var etter EMDs vurdering vernet av EMK artikkel 10, og i avsnitt 29 fremheves det at grensene for akseptabel kritikk er videre ”with regard to a politician acting in his public capacity than in relation to a private individual”. Som andre eksempler på samme standpunkt kan det vises til EMDs dom av 27. februar 2001 i saken *Jerusalem mot Østerrike* (saksnummer 26958/95) avsnitt 38 og EMDs dom av 12. juli 2001 i saken *Feldek mot Slovakia* (saksnummer 29032/95) avsnitt 74.
- (47) For så vidt gjelder momentet ”a person participating in a public debate”, er det i saken *Krone Verlag* vist til EMDs dom av 25. november 1999 i saken *Nilsen og Johnsen mot Norge* (saksnummer 23118/93) hvor politiets fagforeningsledere, Nilsen og Johnsen, på politiets vegne hadde tatt til motmæle mot langvarige og omfattende beskyldninger fra professor Bratholm om politivold. Også den saken atskiller seg betraktelig fra vår sak, idet A deltok i en enkeltstående demonstrasjon.
- (48) Også andre avgjørelser som er påberopt, og som gjelder bruk av bilder som etter EMDs vurdering var vernet av ytringsfriheten, gjelder kjente personer i vedkommende land. I saken *Krone Verlag*, som er omtalt foran, var det således tale om et østerriksk parlamentsmedlem som i tillegg var medlem av Europaparlamentet, og hvor formålet med avisartikkelen var å fokusere på det klanderverdige ved at han samtidig mottok lærerlønn. I en slik situasjon var det ”no doubt that he had entered the public arena and had to bear the consequences thereof. Thus, there is no valid reason why the applicant company should be prevented from publishing his picture” (avsnitt 37).
- (49) Som et annet eksempel kan det vises til EMDs dom av 14. desember 2006 i saken *Verlagsgruppe News GmbH mot Østerrike* (saksnummer 10520/02), som gjelder en artikkel i et nyhetsmagasin hvor en industrimagnat (Mr. G.) var under etterforskning for skatteunndragelse i størrelsesorden 36 millioner euro. Reportasjen dreide seg om et drapsforsøk mot vedkommende som angivelig hadde sammenheng med skatteunndragelsen. Videre dreide den seg om mannens tilknytning til Austrian Freedom Party, og at saken dermed også hadde politiske dimensjoner. Industrimagnaten oppnådde at østerrikske domstoler nedla forbud mot at bilde av ham ble publisert. EMD kom til at dette forbudet krenket EMK artikkel 10, og uttalte blant annet (avsnitt 40):

”The present case, as the Court has already noted above, concerned the publication of a public figure’s photo in the context of an article reporting on a matter of public interest, namely the investigations on suspicion of tax evasion against Mr G. which had led to the search of his premises and possible links with a murder attempt committed against him.”

- (50) Slik jeg ser det, atskiller As situasjon seg betydelig fra disse sakene. Han har verken som politiker eller privatperson deltatt i noen offentlig debatt om norsk innvandringspolitikk. Hans eneste opptreden er deltakelsen i et lovlig demonstrasjonstog fordi han opplevde en kraftig krenkelse av sin religiøse overbevisning. Og i motsetning til industrimagnaten som er omtalt foran, kan han heller ikke karakteriseres som en "public figure".
- (51) EMD har i enkelte saker akseptert offentlig gjengivelse av bilde av personer som var under etterforskning for alvorlige straffbare handlinger, jf. EMDs dom av 11. januar 2000 i saken *News Verlags GmbH & Co. KG mot Østerrike* (saksnummer 31457/96), men også i slike saker oppstilles det grenser, jf. EMDs dom av 11. januar 2005 i saken *Sciacca mot Italia* (saksnummer 50774/99) hvor blant annet Sciacca kom under etterforskning, og senere ble dømt til fengsel i ett år og ti måneder for utpresning, bedrageri og forfalskning. I mellomtiden hadde to aviser flere ganger publisert et fotografi av henne som var tatt av og overlevert fra politiet. I avsnitt 28 fremhevet EMD at "[t]he present case differs from previous ones in that the applicant was not someone who featured in a public context (public figure or politician) but the subject of criminal proceedings". Som oppsummering da EMD konkluderte med at det var konvensjonsstridig å publisere bildet, uttales det (avsnitt 29):

"In the instant case the applicant's status as an 'ordinary person' enlarges the zone of interaction which may fall within the scope of private life, and the fact that the applicant was the subject of criminal proceedings cannot curtail the scope of such protection."

- (52) Det kan også nevnes at i saken *News Verlags* fremhevet EMD som ledd i sin begrunnelse at den aktuelle personen hadde "entered the public scene well before the series of letter-bomb attacks" (avsnitt 54). Noe tilsvarende er ikke tilfellet for A. Og i motsetning til hva som var tilfellet i saken *News Verlags*, hadde ikke A "laid himself open to public scrutiny by expressing extremist views" (avsnitt 56). Han hadde utelukkende deltatt i en markering av et religiøst standpunkt som deles av store deler av den muslimske verden.
- (53) EMDs praksis viser imidlertid at også personer som tidligere ikke har vært offentlig kjent, etter omstendighetene kan opptre på en måte som gjør det rettmessig å publisere et bilde av dem. Dette illustreres av EMDs dom av 13. desember 2005 i saken *Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft M.B.H (No 3) mot Østerrike* (saksnummer 66298/01 og 15653/02) hvor samboeren til et østerriksk parlamentsmedlem hadde fulgt ham under flukt til Brasil etter at han var mistenkt for et alvorlig bedrageri. Om publiseringen av foto av samboeren sammen med parlamentsmedlemmet uttaler EMD i avsnitt 47:

"The Court notes that Mrs G., by accompanying Mr R., a member of parliament whose criminal proceedings were a subject of great public interest, in his escape, had entered the public arena and she, therefore, had to bear the consequences of her decision ..."

- (54) Etter min mening atskiller også denne saken seg markert fra As situasjon ved at kvinnen hadde deltatt i samboerens flukt til Brasil – en flukt som hensett til hans posisjon i Østerrike hadde stor offentlig interesse.
- (55) Jeg kan etter dette ikke se at det er fremlagt noen avgjørelse fra EMD som er sammenlignbar med vår sak, og hvor publisering av personfoto har vært akseptert som konvensjonsmessig. Etter min mening atskiller vår sak seg for det første betraktelig fra de nevnte sakene ved As beskjedne inntreden på den offentlige arena. Bildet hadde dessuten

omtrent ingen tilknytning til det aktuelle tema. Videre måtte bildet og teksten på forsiden oppleves som belastende for ham – en opplevelse som forsterkes når bildet av Hanssen inne i magasinet var forsynt med utsagnet om bruk av balltre ved konfliktløsning.

- (56) I forhold til hva som regnes som en rettsstridig ærekrenkelse, har riktignok både EMD og Høyesterett understreket at det må foretas en helhetsvurdering av ordbruk, typografi, innbyrdes sammenheng og bruken av bilde. Dette gjelder også ved bruk av bilde, men vekten av momentet reduseres noe fordi nesten halve opplaget ble gitt gratis til forbipasserende, som man ikke uten videre kunne forvente skulle lese de aktuelle artiklene. Og ved den senere reklamebruken, hvor forsiden inngikk i innstikk i Dagbladet med et langt høyere lesertall, ville den enkelte leser ikke ha tilgang til de aktuelle intervjuene. Det sentrale er imidlertid, som jeg allerede har understreket, den manglende sammenhengen mellom bildet og det temaet Memo tok opp. I så måte atskiller denne saken seg betraktelig fra Rt. 2008 side 489, "Platasaken", hvor førstvoterende i avsnitt 54 fremhevet at "det som ble søkt formidlet ved å inkludere A og stedatteren, vanskelig kunne vært formidlet på en likeverdig måte uten denne del av innslaget".
- (57) Platasaken viser for øvrig at det kan være rettmessig å bruke enkeltstående personer for journalistisk å understreke et generelt samfunnsproblem. Dette illustreres også av EMDs dom av 16. november 2004 i saken *Selistö mot Finland* (saksnummer 56767/00), hvor en avis tok utgangspunkt i at en pasient, Mrs. Haapalainen, hadde dødd under operasjon på et finsk sykehus, og i noen artikler hadde satt søkelyset på pasientsikkerhet. Det var også fremsatt antydninger om alkoholpåvirkete kirurger. EMD kom til at artikkelen ikke overskred hva som måtte aksepteres, og i avsnitt 68 konkluderes det:

"In conclusion the Court notes that the purpose of the applicant's articles was to discuss matters of patient safety. The operation on Mrs Haapalainen was selected as an example illustrating the problems involved. It is often the case that discussion of individual cases is used to highlight a more general problem."

- (58) Tilsvarende synspunkter finner man i EMDs dom av 1. mars 2007 i saken *Tønsbergs Blad AS og Haukom mot Norge* (saksnummer 510/04) avsnitt 87. Men når bildebruken i Memo ikke ble knyttet til det temaet man behandlet, er situasjonen etter min mening vesensforskjellig fra disse sakene og Platasaken.
- (59) De saksøkte har fremhevet betydningen av den journalistiske frihet ved at domstolene ikke skal sette seg i redaksjonens sted, og at dette også gjelder for bildebruken. At dette er et riktig utgangspunkt, illustreres av Tønsberg Blad-saken, hvor domstolen i avsnitt 94 uttaler:

"The methods of objective and balanced reporting may vary considerably, depending among other things on the medium in question; it is not for the Court, any more than it is for the national courts, to substitute its own views for those of the press as to what techniques of reporting should be adopted by journalists"

- (60) Dette og tilsvarende utsagn i tidligere avgjørelser kan imidlertid ikke tas til inntekt for at pressens valg overhodet ikke kan overprøves. Poenget er at domstolene må utvise forsiktighet ved overprøvingen av redaksjonelle valg. Og, som EMD understreket blant annet i dommen av 2. mai 2000 i saken *Bergens Tidende mfl. mot Norge* (saksnummer 26132/95) avsnitt 53, garanterer ikke EMK artikkel 10 "a wholly unrestricted freedom of expression even with respect to press coverage of matters of serious public concern". Ved denne grensedragningen ble det i samme avsnitt understreket at "the safeguard afforded

by Article 10 to journalists in relation to reporting on issues of general interest is subject to the proviso that they are acting in good faith in order to provide accurate and reliable information in accordance with the ethics of journalism". Tilsvarende henvisninger til "the ethics of journalism" finner man også i EMDs dom av 20. mai 1999 i saken *Bladet Tromsø og Stensaas mot Norge* (saksnummer 21980/93) avsnitt 65 og Tønsberg Blad-saken avsnitt 89.

- (61) I denne sammenheng har det etter min mening betydning at Vær Varsom-plakaten, vedtatt av Norsk Presseforbund, punkt 4.10 fastsetter: "Vær varsom med bruk av bilder i annen sammenheng enn den opprinnelige." Det var dette forholdet som utgjorde begrunnelsen for at Pressens Faglige Utvalg den 30. mai 2006 enstemmig konkluderte med at Memo hadde brutt god presseskikk:

"... Å viderebringe bilder fra en omfattende demonstrasjon i landets hovedstad er utvilsomt en slik informasjonsoppgave for pressen.

I det påklagede tilfellet har Memo imidlertid brukt et bilde fra demonstrasjonen som en illustrasjon til et annet og langt mer omfattende forhold. Vær Varsom-plakatens punkt 4.10 maner til forsiktighet med bruk av bilder i annen sammenheng enn den opprinnelige, og utvalget mener Memo i den konkrete saken ikke har utvist tilstrekkelig varsomhet. Utvalget legger her særlig vekt på at det ikke noen steder i bladet er opplyst om i hvilken sammenheng klageren er fotografert."

- (62) Dette vedtaket fra pressens eget klageorgan har etter min mening klart betydning ved avveiningen av beskyttelsen etter EMK artikkel 8 sammenholdt med artikkel 10.
- (63) Ved vurderingen av hva som bør aksepteres i en situasjon som den foreliggende, har det etter min mening også vekt at det er en viktig verdi i et demokratisk samfunn å kunne delta i demonstrasjoner og på denne måten få markert egne politiske eller religiøse standpunkter. Dersom en demonstrant risikerer at et bilde som det aktuelle, senere fritt skal kunne brukes uten noen tilknytning til demonstrasjonen der det ble tatt, vil dette kunne virke dempende på motivasjonen til å delta og dermed i praksis redusere vedkommendes ytringsfrihet.
- (64) Det må tilføyes at EMD i flere avgjørelser hvor offentliggjøringen av bildet ble ansett rettmessig – i motsetning til von Hannoversaken – har fremhevet at offentliggjøringen "did not disclose any details of his private life". Dette gjelder blant annet for EMDs dom av 26. februar 2002 i saken *Krone Verlag GmbH & Co. KG mot Østerrike* (saksnummer 34315/96) avsnitt 37. Dette er heller ikke tilfellet i vår sak. Men avgjørelsene kan ikke forstås slik at det er fritt fram å offentliggjøre et bilde av en person så lenge det ikke røpes detaljer fra privatlivet. Dette inngår utelukkende i den totalvurderingen som skal foretas.
- (65) Som ledd i totalvurderingen har de saksøkte anført at det må legges vekt på artikkelen i Verdens Gang hvor A gav uttrykk for sitt syn på bildebruken, og at han fikk medhold i Pressens Faglige Utvalg. Dette er etter min mening irrelevant. I enkelte avgjørelser har EMD riktignok fremhevet betydningen av at det er publisert flere artikler om samme tema, og at disse må leses i sammenheng. Dette gjelder både for saken *Bladet Tromsø og Stensaas mot Norge* avsnitt 63 og *Tønsberg Blad-saken* avsnitt 94. Men i vår sak har ikke Memo publisert noen senere artikkel som kunne redusere skadevirkningene for A. Tvert om uttalte Moody til Verdens Gang samme dag som intervjuet med A ble trykt, at hun stod "fast ved at valget av førstesidebilde var rett". Jeg nøyer meg etter dette med å vise

til EMDs dom av 28. januar 2003 i saken *Peck mot Storbritannia* (saksnummer 44647/98) avsnitt 86.

- (66) Jeg er etter dette kommet til at den aktuelle bildebruken representerte en krenkelse av åndsverkloven § 45c sammenholdt med EMK artikkel 8 tolket med de begrensningene som følger av artikkel 10.
- (67) Åndsverkloven § 55 første ledd andre punktum fastsetter at dersom den avbildedes rett etter § 45c er krenket forsettlig eller grovt uaktsomt, kan retten tilkjenne den krenkede oppreisning for ikke-økonomisk skade. Jeg finner det klart at vilkårene for å tilkjenne oppreisning er oppfylt. Som det fremgår av intervjuet i Verdens Gang med Kristine Moody, og som er sitert foran, var bildebruken forsettlig. At hun mente at bildebruken var rettmessig, er en rettsvillfarelse som ikke fritar for oppreisningsansvar.
- (68) Tingretten fastsatte oppreisningsbeløpet til kr 100 000. Dette beløpet finner jeg passende for Magasinforglages vedkommende. For Kristine Moody, som ikke har hatt noen økonomisk interesse i overtredelsen, bør derimot ansvaret begrenses til kr 20 000.
- (69) Etter dette finner jeg det ikke nødvendig å drøfte om også skadeserstatningsloven § 3-6 kunne gitt hjemmel for oppreisning.
- (70) Anken har ført fram, og jeg er kommet til at Magasinforglaget AS og Kristine Moody må pålegges omkostningsansvar for samtlige instanser. I tingretten førte riktignok saken bare delvis fram, idet kravet om erstatning for økonomisk tap ikke ble tatt til følge. Det sentrale spørsmålet var imidlertid om bildebruken var rettsstridig. A bør derfor få dekket alle sine omkostninger for tingretten, jf. tvistemålsloven § 174. For behandlingen i tingretten ble det tilkjent kr 150 880. Jeg ser ikke grunn til å endre dette beløpet.
- (71) For lagmannsretten erklærte A motanke, og nedla påstand om høyere oppreisningserstatning. Videre gjentok han kravet om erstatning for økonomisk tap. Da lagmannsretten kom til at bildebruken ikke var rettsstridig, ble ingen av kravene tatt til følge. Kravet om erstatning for økonomisk tap er ikke opprettholdt for Høyesterett. Den del av As utgifter som direkte gjelder motanken, kan dermed ikke tilkjennes. Dette gjelder rettsgebyret og deler av advokat Meltvedts salær. For hovedanken, hvor Høyesteretts resultat må legges til grunn for lagmannsrettens behandling av oppreisningskravet, må derimot A få dekket sine omkostninger, jf. tvistemålsloven § 180 jf. § 172. Advokat Meltvedts salær i anledning hovedanken til lagmannsretten utgjorde kr 90 000 tillagt 25 % merverdiavgift – til sammen kr 112 500. Jeg er kommet til at også dette beløpet bør tilkjennes. For behandlingen i tingretten og lagmannsretten utgjør samlet omkostningsansvar etter dette kr 263 380.
- (72) For Høyesterett tilkjennes det sakskostnader med hjemmel i tvisteloven § 20-2. Med hjemmel i rettshjelploven § 18 er A tilkjent fri sakførsel for behandlingen i Høyesterett. Noen dager før hovedforhandlingen søkte imidlertid advokat Meltvedt om at bevillingen ble gjort betinget av at A ikke tilkjennes saksomkostninger. Under henvisning til Justisdepartementets rundskriv G-12/05 er denne søknaden avslått. Det er vist til rundskrivets side 13 hvor følgende fremgår:

”Dersom det faktisk er søkt om fri sakførsel og en slik bevilling er gitt, er det derimot ikke i ettertid anledning til å gjøre bevillingen subsidiær/betinget slik at den kun

kommer til anvendelse dersom parten ikke blir tilkjent saksomkostninger av motparten.”

- (73) For Høyesterett får advokat Meltvedt dekket salær og utgifter tillagt merverdiavgift med i alt kr 136 896. I tillegg kommer rettsgebyr med kr 23 220. Det offentlige tilkjennes etter dette saksomkostnader for Høyesterett med kr 160 116.
- (74) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Magasinforlaget AS dømmes til å betale oppreisning til A med 100 000 – etthundretusen – kroner.
 2. Kristine Moody dømmes til å betale oppreisning til A med 20 000 – tjuetusen – kroner.
 3. Magasinforlaget AS og Kristine Moody dømmes in solidum til å betale A saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten med 263 380 – tohundreogsekstiretusenetre hundreogåtti – kroner.
 4. Magasinforlaget AS og Kristine Moody dømmes in solidum til å betale det offentlige saksomkostnader for behandlingen i Høyesterett med 160 116 – etthundreogsekstiretusenetre hundreogseksten – kroner.
 5. Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.
- (75) Dommer **Bårdsen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (76) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (77) Dommer **Coward:** Likeså.
- (78) Dommer **Lund:** Likeså.

(79) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Magasinforlaget AS dømmes til å betale oppreisning til A med 100 000 – etthundretusen – kroner.
2. Kristine Moody dømmes til å betale oppreisning til A med 20 000 – tjuetusen – kroner.
3. Magasinforlaget AS og Kristine Moody dømmes in solidum til å betale A saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten med 263 380 – tohundreogsekstiretusentrehundreogåtti – kroner.
4. Magasinforlaget AS og Kristine Moody dømmes in solidum til å betale det offentlige saksomkostnader for behandlingen i Høyesterett med 160 116 – etthundreogsekstisusenettthundreogseksten – kroner.
5. Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

Riktig utskrift bekreftes: